

Nr 60.

Ankom till riksdagens kansli den 19 juni 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av kronoskogvaktarboställen å häradsallmänningar.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 15 maj 1942 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 315, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med en i statsrådsprotokollet omförd öfverlämnad uppgörelse å vederbörande häradsallmänningssdelägare överlåta statens rätt till de å eller invid häradsallmänningarna belägna kronoskogvaktarboställena.

I skrivelse den 16 december 1932 hemställde Sveriges häradsallmänningsförbund, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att kronoskogvaktarboställena å häradsallmänningarna finge i den mån de befunes upptagna å eller invid vederbörande allmänningssområde disponeras enligt lagen om häradsallmänningar.

Över framställningen ha yttranden, såvitt angår skogvaktarboställena belägna å eller invid häradsallmänningar inom Stockholms län, avgivits den 21 mars 1938 av lantmäteristyrelsen, den 30 november samma år av kammarkollegium och den 16 februari 1939 av domänstyrelsen.

Vid 1939 års lagtima riksdag väcktes av herr von Stockenström i första kammaren en motion (I: 31), däri yrkades, så vitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om fortsatt utredning rörande förutberörda skogvaktarboställena samt därefter vidtaga de åtgärder och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I utlåtande nr 59 hemställde jordbruksutskottet, till vilket utskott motionen remitterades, att riksdagen måtte i anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den begärda utredningen. Riksdagen biföll sedermera utskottets hemställan, varom skrivelse den 23 maj 1939 (nr 298) avläts till Kungl. Maj:t. Genom beslut den 30 juni 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt kammarkollegiet att verkställa ifrågavarande utredning.

Sveriges häradsallmänningsförbund har därefter i skrivelse den 23 februari 1940 hemställt, att sådana åtgärder måtte vidtagas, som vore påkallade för

vinnande av en snar och slutgiltig lösning av frågan om dispositionen av kronoskogvaktarboställena å häradsallmänningar.

Över denna framställning ha yttranden avgivits den 8 november 1941 av skogsstyrelsen samt den 3 december samma år av domänstyrelsen.

Genom beslut den 16 januari 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla tre sakkunniga att verkställa utredning och avgiva förslag rörande dispositionen av kronoskogvaktarboställena å häradsallmänningar. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen såsom sakkunniga överdirektören i skogsstyrelsen G. Strindlund, tillika ordförande, samt byråcheferna F. Aminoff och B. Fallenius. I skrivelse den 11 maj 1942 ha de sakkunniga avgivit utlåtande med förslag i ärendet. Över förslaget har domänstyrelsen den 13 i samma månad avgivit yttrande.

Av handlingarna i ärendet framgår, att ifrågavarande boställen äro 83 till antalet. De disponeras i allmänhet uteslutande för häradsallmänningsdelägarnas räkning. Skogsavkastningen från 10 av boställena disponeras emellertid av domänstyrelsen, som handhar skötseln av dessa boställens skogar. Sammanlagda taxeringsvärdet för boställena torde uppgå till omkring 625,000 kronor. Boställenas sammanlagda areal utgör omkring 2,300 hektar. Boställena äro belägna inom följande län, nämligen Stockholms län (9), Uppsala län (19), Södermanlands län (15), Östergötlands län (18), Jönköpings län (2), Skaraborgs län (9), Örebro län (1) och Västmanlands län (10). Häradsallmäningsförbundet har vid en av sina skrivelser fogat en förteckning över boställena utvisande deras storlek, taxeringsvärde, allmänningsdelägarnas kostnader för nybyggnader och reparationer å boställena samt delägarnas arrendeinkomster från boställena. Denna förteckning finnes såsom bilaga fogad till statsrådsprotokollet.

Beträffande innehållet i de i ärendet avgivna yttrandena hänvisas till sid. 2—10 i statsrådsprotokollet.

De sakkunniga, vilka förhandlat med ombud för häradsallmänningsförbundet rörande de skogvaktarboställen, som finnas å de till förbundet anslutna häradsallmänningarna, samt med representanter för de häradsallmänningar, vilka icke äro anslutna till förbundet, ha träffat en preliminär överenskommelse med förbundet och styrelserna för sistberörda allmänningar angående överlåtelse av statens rätt till skogvaktarboställena för ett belopp av tillhoppa 126,790 kronor.

De sakkunniga ha i sitt utlåtande anfört, att de sakkunniga, innan underhandlingar inletts med allmänningsdelägarna, verkställt undersökning rörande frågan huruvida något av boställena ur den ena eller den andra synpunkten kunde äga något speciellt värde för staten. På hemställan av de sakkunniga hade domänstyrelsen avgivit yttrande rörande denna fråga och därvid bland annat meddelat, att samtliga boställen, enligt styrelsens uppfattning, med hänsyn till deras belägenhet ägde större betydelse för värden av vederbörande allmänning än för domänfondens fastigheter. På grund

härav hade de sakkunniga ansett sig kunna utgå från, att överenskommelser borde träffas om överlåtelse av samtliga boställen till allmänningsdelägarna.

Föredragande departementschefen, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, har i ärendet anfört följande:

»Sedan länge har frågan om dispositionen av kronoskogvaktarboställena å häradsallmänningar varit föremål för utredning och överväganden. En mera fullständig utredning rörande äganderätten till dessa boställen har hittills endast kommit till stånd beträffande de nio i Stockholms län belägna boställena och även beträffande dessa ha i myndigheternas utlåtanden delade meningar kommit till uttryck. Såsom framgår av vad de i ärendet hörda myndigheterna anfört skulle en fullständig utredning i den mån sådan kan verkställas rörande äganderättsförhållandena i fråga om övriga boställen taga en avsevärd tid i anspråk och förorsaka icke obetydliga kostnader. Givetvis är det av stort intresse för såväl staten som häradsallmänningsdelägarna att få äganderättsfrågan snarast möjligt slutligen avgjord. Det medför otvivelaktigt olägenheter i flera avseenden att denna fråga under längre tid hålles svävande. Att på grundval av verkställd utredning bilda sig en fullt klar uppfattning angående rätten till boställena torde dock knappast bliva möjligt. Det torde kunna befaras att, därest spörsmålet om dispositionen av boställena skulle lösas efter enbart rättsliga överväganden, tidsödande och kostnadskrävande rättegångar mellan staten och häradsallmänningsdelägarna skulle bliva oundvikliga. Även om härvid i vissa fall statens rätt till boställena slutligen skulle bliva fastställd, är det likväl icke uteslutet att staten skulle bliva skyldig att sedermera ersätta allmänningsdelägarna för de av dem å boställets byggnader nedlagda kostnaderna.

Enligt vad skogsstyrelsen i sitt utlåtande upplyst skulle de sammanlagda kostnaderna, som allmänningsdelägarna nedlagt å boställena, belöpa sig till omkring 590,000 kronor. Bostälленas sammanlagda värde har uppgivits till omkring 892,600 kronor. Överhuvud taget synes den hittills förebragta utredningen giva vid handen, att det starkt kan ifrågasättas huruvida någon i förhållande till kostnaderna rimlig fördel står att vinna genom en fortsatt tidsödande utredning rörande statens och delägarnas rätt till boställena. Av domänstyrelsens yttranden den 16 februari 1939 och den 3 december 1941 framgår, att domänstyrelsen för sin del icke anser sig ha något behov av ifrågavarande boställen. Med hänsyn härtill tillkallades förenämnda sakkunniga för att söka få till stånd en uppgörelse mellan staten och allmänningsdelägarna rörande ifrågavarande skogvaktarboställens disposition. De sakkunnigas förslag innebär, att statens rätt till boställena skulle överlåtas på vederbörande allmänningsdelägare. Såsom ersättning härför skulle staten erhålla ett belopp av 126,790 kronor. De sakkunniga ha under förutsättning av statsmakternas godkännande träffat överenskommelse härom med ombud för häradsallmänningsdelägarna. Enligt denna skulle överlåtelsen ske från och med den 1 juli 1942. Efter den 1 maj 1942 averkat virke å sådana boställen, å vilka virkesavkastningen hittills disponerats av domänstyrelsen, skulle emellertid tillfalla allmänningsdelägarna. I betraktande av vad förut

anförts rörande statens rätt till ifrågavarande boställen och då det är önskvärt att frågan angående boställenas disposition blir slutligen avgjord, tillstyrker jag godtagande av det av de sakkunniga framlagda och av domänstyrelsen biträdda förslaget rörande boställenas överlåtande å vederbörande allmäningsdelägare. De av allmäningsdelägarna erlagda ersättningsbeloppen torde böra tillföras domänfonden.»

Utskottet.

Då genom lagen den 13 maj 1932 om häradsallmänningar dessa allmänningars rättsliga ställning slutligen fastställdes, lämnades frågan om de å eller invid allmänningarna belägna skogvaktarboställenas ställning oreglerad. Allt sedan häradsallmänningens tillkomst har emellertid denna fråga varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Jämväl från häradsallmänningarnas sida ha framställningar gjorts i saken. Såsom framgår av propositionen ha beträffande vissa av boställena verkställts omfattande utredningar. Av vad hittills i ärendet förekommit framgår att utförande av en fullständig utredning rörande äganderätten till boställena och deras rättsliga ställning i övrigt skulle taga avsevärd tid i anspråk och föranleda icke obetydliga kostnader. Då en dylik utredning icke synes kunna bli av den art att man på grundval av densamma skulle kunna bilda sig en bestämd uppfattning beträffande berörda spörsmål utan frågans slutliga avgörande på rent rättsliga grunder endast torde kunna lösas genom rättegångar mellan staten och allmäningsdelägarna, finner utskottet i likhet med departementschefen lämpligt att genom en frivillig överenskommelse få löst frågan om förhållandet mellan staten och delägarna. Såväl för staten som delägarna måste det vara önskvärt, att frågan icke alltför länge hålles svävande.

Vad angår den föreslagna uppgörelsen mellan staten och delägarna finner sig utskottet kunna biträda densamma. Enligt uppgörelsen skall statens rätt till boställena överlåtas på vederbörande allmäningsdelägare. Såsom ersättning härför skulle staten erhålla ett belopp av 126,790 kronor. Överenskommelsen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1942.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 18 juni 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 56.